

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Toiduga kindlustatus ja bioenergia”
(omaalgatuslik arvamus)**

(2013/C 341/04)

Raportöör: **Franco CHIRIACO**

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee otsustas 14. veebruaril 2013. aastal vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse teemal:

„Toiduga kindlustatus ja bioenergia”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 3. septembril 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 492. istungjärgul 18.–19. septembril 2013 (18. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 173, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 13.

1. Kokkuvõte ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et toiduga kindlustatuse küsimus tuleks seada Euroopa Liidu poliitikameetmete keskmesse, kuna tegemist on globaalse stabiilsuse strateegia jaoks vajaliku eeltingimusega.

1.2 Aruteludes selle üle, kas toetada toidu või kütuse tootmist, nõustub Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ELiga vajaduse osas vähendada sõltuvust fossiilkütuste impordist ning kutsub komisjoni üles prioriseerima toiduga kindlustatust, ELi territooriumi kaitset, Euroopa põllumajanduse konkurentsivõimet ja maakasutust⁽¹⁾ tihedas seoses toiduga kindlustatuse ja bioenergia tootmisega⁽²⁾.

1.3 Komitee leiab, et ELi tulevik peaks põhinema sotsiaalsel, majanduslikul ja keskkonnavalasel jätkusuutlikkusel ning taastuvenergia tootmine peaks olema tihedalt seotud nende eesmärkide saavutamiseks.

1.4 Komitee toetab komisjoni otsust kaasata direktiividesse 98/70/EÜ ja 2009/28/EÜ siduvad sätted muudetud maakasutuse kohta, sest biokütuseid toodetakse praegu põllumajanduskultuuridest.

1.5 Komitee kinnitab arvamuses TEN/502⁽³⁾ esitatud väidet, milles komitee oli vastu komisjoni valikule hinnata maakasutuse kaudset muutumist fossiilsete ja biogeensete energiakandjate alusel, arvestades seejuures üksnes kasvuhoonegaaside heitkoguseid ja alahinnates varustuskindluse ja fossiilkütuste mõjuga seonduvaid küsimusi.

1.6 Arvestades tehtud investeeringuid, nõustub komitee komisjoni ettepanekuga piirata põllumajanduskultuuridest toodetavate biokütuste tootmist ning toetada erinevate stiimulite abil täiustatud kütuseliike, kuid leiab, et puidust ja õlgedest saadavate teise põlvkonna kütuste tootmine vähendaks CO₂ sidujat, mis tooks endaga kaasa süsinikdioksiidi sisalduse suurenemise atmosfääris⁽⁴⁾.

1.7 Komitee annaks teistsuguse hinnangu, kui mikrovetikaid kasutatakse samuti biokütuste toorainena, kuigi seda ideed ei ole veel kaubandus plaanis ellu viidud. Erinevalt esimese põlvkonna biokütustest vähendaks mikrovetikate kasutamine pikemas perspektiivis siiski kartusi, mis seonduvad maa- ja veevarude omavalhelist konkurentsiga.

1.8 Kõnealustes küsimustes toetab komitee endiselt komitee korraldatud toiduga kindlustatuse teemalise konverentsi järeltule 2011. aastast, mille kohaselt peab biokütuste tootmine olema kooskõlas ühiste põhimõtetega ning seda tuleks käsitleda keskkonnamõjuhindangutes, millesse on kaasatud ka kohalik tasand. See tagab võimaluse arvestada täiel määral põhimõttega „õigus toidule”.

1.9 Selle hinnanguga teeb komitee komisjonile ettepaneku rakendada Euroopa tasandi vahendeid, sealhulgas nt ettevõtjatasandi näitajaid (operator level indicator), et hinnata bioenergia-projektide võimalikku mõju toiduga kindlustatusele eri liikmesriikide tasandil.

2. Üldmärkused

2.1.1 Energiasüsteem on praegu läbimas faasi, mida iseloomustavad suured raskused rahvusvahelisel tasandil, mitte üksnes ülemaailmse majanduskriisi tõttu, vaid eelkõige geopoliitilise olukorra tagajärjel Põhja-Aafrika ja Lähis-Ida riikides.

⁽¹⁾ ELT C 198, 10.7.2013, lk 56.

⁽²⁾ ELT C 110, 9.5.2006, lk 49.

⁽³⁾ ELT C 198, 10.7.2013, lk 56.

⁽⁴⁾ ELT C 198, 10.7.2013, lk 56.

2.1.2 OECD andmetel vähenes energiatarbimine 2009. aastaga võrreldes 4,4 % võrra ülemaailmsel tasandil, 5 % võrra USA-s ja 5,5 % võrra ELis, samas kui nõudlus kasvas 2 % võrra OECD-sse mittekuuluvates riikides. Lisaks sellele hinnangule võib nimetada Jaapanis Fukushima tuumajaamas toimunud katastroofi, mille tulemusel teatud riigid, sealhulgas Saksamaa, jätsid kõrvale tuumaenergia kasutamise energia tootmise eesmärgil.

2.1.3 Praegu impordib EL 80 % naftast, 60 % maagaasist ja 40 % söest, mis on vajalik ELi energiavajaduse rahuldamiseks, st hinnanguliselt 1 583,3 naftaekvivalenttonni ulatuses (Nomisma). Mittetaastuvatest energiaallikatest tagatakse 91 % (nafta 36,6 %, maagaas 24,5 %, süsi 15,7 %, tuumaenergia 13,6 %) ja taastuvatest energiaallikatest 9 % energiavajadusest (6,1 % katavad biomass, biogaas ja olmejäätmed, 1,7 % hüdroenergia, 0,7 % tuuleenergia, 0,3 % geotermiline energia, 0,1 % fotoelektriline ja päikeseenergia).

2.1.4 Euroopa sõltub üha enam energiainpordist. EL 28 impordib 2030. aastani 84 % maagaasist, 59 % söest ja 94 % naftast, mida ta vajab (EREC). 2009. aasta andmete kohaselt tarbib kõige enam energiat transpordisektor (33 %), samas kui elumisektor tarbib 26,5 %, tööstus 24,2 % ja teenustesektor 14 % ning põllumajandussektor tarbib kõige vähem energiat (2,3 %).

2.1.5 ELi eesmärgid võib kokkuvõtlikult sõnastada järgmiselt:

- vähendada sõltuvust mittetaastuvatest allikatest saadud imporditavast energiast, mis vastab 75 %-le Euroopa energiatarbimisest (st 890,5 naftaekvivalenttonni);
- suurendada energia varustuskindlust;
- suurendada EL 28 esmatootmist võrreldes praeguse tasemega, st 812 naftaekvivalenttonni;
- võidelda kliimamuutuste ning CO₂-heidete ja kasvuhoo- negaaside vastu.

2.2 Muudatused energiapolitikas

2.2.1 Viimastel aastatel on fossiilkütuste kasutamisel põhineva energiasüsteemi puhul ilmnenud mitmed puudused, mis seavad ohtu selle edasise jätkusuutlikkuse ning varustuskindluse. Esile on kerkinud vajadus keskenduda kindlatele energiaallikatele energiainpordi kontrollitud süsteemi raames.

Silmitsi jätkuvalt kasvava energianõudlusega (Rahvusvaheline Energiaagentuur), seab fossiilkütuste edasine pidurdamatu

ammendamine ohtu võime rahuldada kiirelt kasvavat energiavajadust. See ammendamine tuleneb fossiilkütuste taastumatusel. Muundumisprotsess nõuab väga pikka aega, mis ei vasta praeguse ühiskonna energianõudlusele.

2.2.2 Tähtsaimad taastuvenergia liigid on järgmised:

- päikeseenergia,
- tuuleenergiat,
- hüdroelektrienergia,
- geotermiline energia,
- biomassenergia.

Need ei kata siiski kõiki võimalikke energialiike, eelkõige võttes arvesse teadusuuringute tulemusi.

2.2.3 Bioenergiat võib määratleda kui biomassist saadavat energiat, mida klassifitseeritakse biomassi füüsiliste omaduste järgi järgmiselt:

- tahke biomass, mis on saadud metsast või istandikest, põllumajandusliku tegevuse tulemusel tekkinud taime- või loomajäätmetest;
- biogaas, mis tekib sellise biomassi käärimisel ilma hapnikuta nagu olmejäätmed, sõnnik, põllumajandus- ja agrotööstusjäätmed, tööstuslik reoveesete, puidu biomass;
- vedelad biokütused ja biokütused, mida saadakse taimeõlist (sh raps, sojaoad, päevalilleseemned, õlipalmi viljad), suhkrutaimeid, tselluloosi- ja tärkliserikastest taimedest (sh peet, suhkruroog, mais, nisu, harilik hiidroog) ning sellised vedelad biokütused, mida saadakse biomassist pürolüüsi protsessis.

2.2.4 Biomass on taastuv varu, mida juba kasutatakse töhüsa energiaallikana. Biomass on orgaaniline materjal, mis otseselt või kaudselt kogub päikeseenergiat klorofüllil abil toimuva fotosünteesi käigus. Biomassi saadakse energiakultuuridest või metsasaadustest ja põllumajandustoodete tehnilise töötlemise orgaanilistest jääkainetest.

2.2.5 Globaalsel tasandil on u 50 % potentsiaalselt kättesaadavatest jääkainetest pärit metsandussektorist, ülejäänud 50 % saadakse põllumajandussektorist, kus põllumajandusliku ja karjakasvatuspõhise biomassiga abil toimivatel tootmiseladmetel on eriline tähtsus (Rahvusvaheline Energiaagentuur).

2.3 Piirkondlikud algatused taastuvenergia arendamiseks

- 1994. aasta 21. märtsil jõustunud Kyoto protokoll;

- programm Altener taastuvenergia edendamiseks (nõukogu otsus 1993/500/EMÜ);
- taastuvaid energiaallikaid käsitlev roheline raamat (1996);
- valge raamat, milles seatakse eesmärgiks kasutada 2010. aastaks 12 % ulatuses taastuvenergiat;
- direktiiv 2001/77/EÜ taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia kasutamise edendamise kohta;
- direktiiv 2003/30/EÜ biokütuste kasutamise edendamise kohta;
- direktiiv 2003/96/EÜ, millega korraldatakse ümber energia- toodete ja elektrienergia maksustamise ühenduse raamistik;
- COM(2005) 628 final – „Biomassi tegevuskava“;
- COM(2006) 34 final – „Eli biokütuste strateegia“;
- roheline raamat *Euroopa strateegia säästva, konkurentsivõimelise ja turvalise energia tagamiseks* (2006);
- kliima- ja energiapakett (20-20-20), Euroopa Ülemkogu, 9. märts 2007;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiiv 2009/28/EÜ taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta ning direktiivide 2001/77/EÜ ja 2003/30/EÜ muutmise ja hilisema kehtetuks tunnistamise kohta (EMPs kohaldatav tekst);
- komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile *Taastuvenergia tegevuskava. Taastuvenergia 21. sajandil: jätkusuutlikuma tuleviku rajamine*, COM(2006) 848 final;
- komisjoni teatis „Taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia toetamine“, SEC(2005) 1571 – COM (2005) 627 final.

3. Konkreetsete märkused

3.1 Bioenergia ja sotsiaalmajanduslikud probleemid

3.1.1 Bioenergia sotsiaalmajanduslik mõju sõltub suures osas selle maksumusest (stiimulid, struktuuriprobleemid) ja eelistest

(seonduvad tegevused, mõju SKP-le, CO₂-heite vähenemine, mõju tööhõivele, kütuse hinnaga seonduvate riskide vähenemine, jäätmete kõrvaldamisega seonduvate kulude kadumine, väetiste ja teiste kõrvalsaaduste tootmine (Althesys). Kui naftahind lisaks sellele ületab 70 USA dollarit barreli kohta, siis muutub bioenergia tootmine konkurentsivõimeliseks.

3.1.2 Süsteem, mida praegu rakendatakse biomassi tootmiseks energia eesmärgil, mõjutab asjaomast piirkonda, majandust, hindu ja ühiskonda tervikuna. Komitee arvates tuleks neid mõjusid hinnata, et kõrvaldada ebatõhusus ja moonutused.

3.1.3 Komitee hinnangul mõjutab bioenergia areng toiduga kindlustatust põhjustel, mis seonduvad otseselt hindade ja territoriaalsete teguritega. Esimene otsene mõju hindadele sõltub nõudlusest biokütuse järele, kuna väärtuse seisukohast on energiaturud suuremad kui põllumajandusturud. Energi hinnad määravad energiakultuuride põllumajanduslikud hinnad, kuna kasvav nõudlus põllumajanduskultuuridest saadava energia järele otsustab suhkru, maisi ja rapsi madalaima ja kõrgeima hinna, mille ületamisel ei ole põllumajanduskultuuride kasutamine konkurentsivõimeline võrreldes teiste energiaallikatega, nagu tuuleenergia, päikeseenergia ja geotermiline energia. Lisaks sellele ei tohi unustada üldist probleemi, et kõrgemad energiainnad suurendavad põllumajandustoodangu maksumust.

3.1.4 Bioenergia kujutab endast võimalikku lahendust selliste vaeste piirkondade taaselustamiseks, mis põllumajanduse seisukohast on alakasutatud, eelkõige tänu tootmis-, viljakoristus-, transpordi- ja töötlemis-sektori tugevdamisele. Ka majanduslikust ja tööhõivealasest seisukohast on võimalik keskenduda positiivsele eesmärgile: komisjoni teatises COM(2005) 628 final *Biomassi tegevuskava*, esitati arvestus, mille kohaselt oleks 2010. aastal otseselt võimalik tööd anda 300 000 uuele töötajale, eelkõige maapiirkondades.

3.1.5 Metsamaa kasutamine energiatootmise eesmärgil võib tuua endaga kaasa kohalike põllumajandus- ja metsanduskogukondade taastumise tänu kõnealuse piirkonna suurenenud järelevalvele ja metsaalade kaitsele. Lisaks sellele oleks võimalik tugevdada metsaökosüsteemi võimet selle tähtsaimate ülesannete täitmisel: puidu biomassi tootmisel ning looduspärandi ja mullaviljakuse kaitsmisel.

3.2 Maa

3.2.1 Komitee tunneb kahetsust selle üle, et rahvusvahelised ettevõtted, riiklikud investeerimisfondid või rikkad riigid, kus puudub elanikkonna varustamiseks vajalik põllumaa, teevad suuri investeeringuid kolmandatesse riikidesse, eesmärgiga kasutada ära nende maad, nagu varem toimus nafta saamise eesmärgil. Selle tulemuseks on võidujooks maa pärast, mis võib muuta praegust kohalike põllumajanduskogukondade struktuuri ja kahjustada kohaliku elanikkonna põllumajandus- ja metsandusvarusid. Komitee leiab, et selline olukord ei ole kaugeltki mitte hea näide säästva arengu kohta majanduslikust, sotsiaalsest ja keskkonnanalastest seisukohast.

3.2.2 Maakasutamise seonduv konflikt on suur probleem eelkõige arenguriikides ja riikides, mida iseloomustavad suured piirkonnad, kus linnastumise tase on madal (nt Brasiilia või Iowa osariik USA-s). Maakasutamise konflikti mõiste on arusaadav, kuid seda võib selgitada veelgi paremini, kui mõelda sellele, et 25 galloni bioetanooli tootmiseks on vaja selline kogus maisi, millest piisab ühe inimese toitmiseks terve aasta jooksul (World Watch Institute).

3.2.3 Maakasutamise konflikt on probleem, mis kerkib esile biokütuste importimisel ELi ning eelkõige Aafrikas ja Kagu-Aasias asuvate arenguriikide toiduga kindlustamisel; selle põhjuseks on sealse maaomandi küsimusega seonduvad pinged, mis tulenevad maaregistri ja tavaõiguse puudumisest.

3.2.4 Komitee toetab ELi biokütuste strateegiat, COM(2006) 34 final, ning eelkõige selles sisalduvaid seisukohti, mille kohaselt on väga oluline kehtestada asjakohased keskkonnaalased miinimumstandardid biokütuste tooraine tootmiseks ning milles väljendatakse muret sellise maa kasutamise pärast, mis on tootmisest kõrvaldatud võimaliku negatiivse mõju tõttu bioloogilisele mitmekesisusele ja pinnasele.

3.3 Vesi

3.3.1 Üha arenevas maailmas suureneb veevarude kasutamine pidevalt ja kontrollimatult. See tuleneb maailma elanikkonna kasvust ja jaotusest, tootumisharjumuste muutustest ja biokütuste tähtsusest. Biokütuste arendamise praegune strateegia süvendab kindlasti veelgi veekriisi ning juurdepääsust veevarudele võib saada piirav tegur selliste toorainete nagu mais ja suhkruroog tootmisel.

3.3.2 Seoses biokütuste tootmiseks kasvatatavate põllukultuuridega leiab komitee, et panustada tuleks kultuuridesse, mis ei nõua niisutamist ning mis võivad kasvada ka sisemaal ja looduslikult ebasoodsate tingimustega piirkondades. Et toota üks liiter biokütust, on kõnealuste põllukultuuride niisutamiseks ja keemilise muundumisprotsessi jaoks on vaja 4 000 liitrit vett.

3.4 Keskkond

3.4.1 Vale maakasutamine eelkõige põllumajandusmaa puhul võib tuua endaga kaasa sellised, nii toiduainete kui bioenergia tootmise seonduvad, võimalikud ohud nagu:

- suurenenud surve kogu põllumajandussektorile intensiivsema taimekasvatuse tagajärjel (pinnase tihendamine, toitainete üleküllus, veevarude liigne tarbimine, erosioon);
- rohumaa muutmine põllumaaks, et kasvatada energiakultuure, kaotades seejuures seotud süsinikuvarusid;
- bioloogilise mitmekesisuse vähenemine intensiivsete tootmismudelite taaskasutuselevõtu tõttu;
- maastiku ühtlustumine (Euroopa Keskkonnaagentuuri aruanne 7/2006).

3.4.2 Seevastu leiab komitee, et pinnase arukas kasutamine, mis on tihedalt seotud ELis kasutatavate heade põllumajandustavadega, mis põhinevad eri liiki bioenergia tootmiseks vajalikel põllukultuuridel, võib pigem suurendada bioloogilist mitmekesisust ja vähendada maastiku ühtlustumist. Komitee leiab, et Euroopa ei saa selles küsimuses arengut tagasi pöörata.

3.4.3 Kõnealuses kontekstis tuleb keskenduda teise põlvkonna biokütustele, isegi kui põllumajandustootjatele – kuna kõnealused kütused sobivad tööstuslikuks ja intensiivseks kasutamiseks – jääb üksnes kõnealuse tooraine tarnija roll, ilma ühegi tagatiseta saada majanduslikku kasu. Komitee peab vajalikuks luua uus tasakaal põllumajandustootjate rollis seoses energiakultuuride tootmise ja turustamisega, et edendada tootjaorganisatsioonide kogu ahela raames. Kõnealused organisatsioonid võiksid seega omada otsustavat rolli tasakaalustatud lepingute üle peetavatel läbirääkimistel tootmisahela lõpuosas tegutsevate ettevõtjatega.

3.5 Euroopa valik bioenergia küsimuses

3.5.1 Maismaa energiakultuuride ulatuslik kasvatamine nõuab metsa- ja põllumaa jätkusuutlikku haldamist. Biomassi tootmine energia saamise eesmärgil võib mõjutada keskkonda positiivselt üksnes siis, kui seda tehakse korrektselt. Näiteks on maapiirkondadest lahkumine soodustanud looduslike destabiliseerivate tegurite esilekerkimist. Maad, mida ei säilitata positiivse inimtegevuse kaudu, võivad suuremal määral ohustada maalihked, kõrbestumine ja tulekahjud.

3.5.2 Komitee leiab, et bioenergia integreeritud arengu soodustamiseks kohapeal tuleb arendada tootmise jaotamise mudelit ja lühikesi energia tarneahelaid, mille moodustavad väikesed rajatised, kus muundatakse kohapeal toodetud biomass, soodustades seeläbi positiivset keskkonnamõju ning tagades tegeliku võimaluse (üksikute või koos tegutsevate) põllumajandustootjate otseseks kaasamiseks tootmisahelasse.

3.5.3 Komitee toetab suuniseid heade tavade kohta, mida tuleks rakendada Euroopa Keskkonnaameti poolt esitatud erinevate bioenergia kultuuride puhul, sealhulgas nt:

- tagada maaviljelus aastaringselt;
- viljelus kaljunõlvadel;
- luua tuulevari erineva kõrgusega põllukultuuride kasutamise abil;
- säilitada ja luua tuulevari piki maapiire ning võtta kasutusele tavad, mis takistavad pinnases sisalduva orgaanilise materjali kadu.

3.5.4 Komitee leiab, et energiakultuuride korrektse kasvatamise arendamine võib soodustada püsivat inimtegevust kohapeal ning tagada selliselt kõnealuse piirkonna ja varude kasutamise järelevalve, eelkõige metsanduse osas.

3.5.5 Lisaks sellele võib bioenergia tootmine põllumajandussektoris osaliselt täiendada põllumajanduslikku toiduainetööstust kontrollitud viisil, panustades turustuskanalite mitmekesistamisse, lihtsustades üleminekut üha konkurentsivõimelisemale põllumajandusele ning pakkudes konfliktivabu lahendusi uute liikmesriikide põllumajandustoodete jaotamiseks.

3.6 Bioenergia tootmise kvaliteedikontrollisüsteem

3.6.1 Meetodid, mida kasutatakse bioenergia keskkonnamõju uurimiseks, on väga erinevad. Komitee soovib nende hulgas esile tuua kahte järgmist:

— biomassi tootmise ökoloogiline jalajälj;

— DPSIR-uuringud (driving force, pressure, state, impact, response).

3.6.2 Keskkonnamõju hindamisel võib olelusringi analüüs (life cycle assessment) võimaldada konkreetsete või võimalike energia- ja keskkonnakoormuste määramist ja kvantifitseerimist bioenergia tootmise ja tarbimise eri faasides. See meetod võimaldab võrrelda nende bioenergia liikide ja fossiilkütuste keskkonnaprofiili, millel on sama otstarve.

3.6.3 Komitee leiab, et ülemaailmse bioenergiapartnerluse "Global Energy Partnership" liikmesriikide seisukoht on kooskõlas ülalpool esitatud põhimõtetega. Need riigid, sealhulgas

USA ja Hiina, sõlmisid rahvusvahelise kokkuleppe biokütuste kasutamise, keskkonnamõju ja toiduainetega varustatuse tasakaalustatuse järelevalve kohta. Iga riik võib mõõta bioenergia keskkonnamõju jätkusuutlikkust 24 vabatahtliku kriteeriumi ja näitaja abil.

3.6.4 Kõnealuses kontekstis leiab komitee, et üleliigse maa kasutamisel bioenergia tooraine tootmiseks tuleks määratleda mitte üksnes keskkonnamõju, majanduslikud ja sotsiaalsed piirangud, vaid hinnata maakasutuse kaudse muutumise ILUC (indirect land-use change) tegurite abil ka seda, kas energiakultuuride kasvatamiseks ettenähtud maa võib põhjustada CO₂-heite kasvu.

3.6.5 Komitee toetab komisjoni otsust teostada nende riskide järelevalvet, mis seonduvad transpordisektoris kasutatavate biokütustega (direktiiv 28/2009), piirata nende biokütuste ja vedelate biokütuste osakaalu, mida toodetakse toiduks kasutatavatest põllukultuuridest, sõltuvalt eri tehnoloogiate arengutasemest, ning edendada bioenergia tootmist toorainetest, mis ei tekita suuremat nõudlust maa järele, sealhulgas nt olmejäätmete põletamine.

3.6.6 Komitee leiab, et esimese põlvkonna biokütuste kasutamine ei tohi takistada ELi investeeringuid uute puhaste energiaallikate alastesse teadusuuringutesse ⁽⁵⁾.

Brüssel, 18. september 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Henri MALOSSE

⁽⁵⁾ ELT C 271, 19.9.2013, lk 111-115.